

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

І. М. Лесік, асистент
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто тенденції розвитку кооперації в аграрному секторі економіки, визначено роль кооперації у становленні, розвитку і зміцненні економіки сільського господарства.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс характеризується досить низьким технологічним рівнем виробництва, переробки та зберігання продукції. Як результат – невиконання стратегічної задачі України, націленої на самозабезпечення в обсягах, необхідних для споживання, а також збільшення обсягів зовнішньої торгівлі. До причини низького рівня експорту продукції належить нестабільність економічної ситуації в державі, яка впливає на ефективність ринкових відносин, які, у свою чергу, безпосередньо залежать від раціонального поєднання виробництва, переробки, зберігання і реалізації. На сучасному етапі недостатньо чітко відпрацьована кооперативна теорія, яка могла б стати базою для вироблення державної кооперативної політики, що відкриває широкий простір відродженню та ефективній діяльності організацій та

об'єднань, які становлять кооперативний сектор. Перехід до ринкових відносин відкриває нові можливості для розвитку кооперативної концепції в сільському господарстві, яка є одним з основних чинників сталого економічного зростання та розвитку аграрної економіки. У зв'язку з цим, актуальним залишається питання розвитку кооперації в Україні, що потребує подальшого дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженню проблем розвитку кооперації та шляхів їх вирішення присвячено публікації таких вчених, як: В. Гончаренко, М. Дем'яненко, Ю. Завадський, А. Лозовий, К. Мельник та ін.

Мета і методика дослідження. Використання різноманітних умов господарювання, розповсюдження інноваційних форм діяльності, створення нових суспільних відносин має сприяти інтеграції України у світове господарство, що зумовлює необхідність по-новому оцінити умови, що впливають на зміни і розвиток системи, у т.ч. і обслуговуючої кооперації. У цій ситуації висуваються завдання комплексного вивчення змін, створення теорії та методології дослідження, а також розробки шляхів і методів їх практичного застосування з метою оволодіння досвідом управління обслуговуючої кооперації в умовах безперервності діяльності як на короткострокову, так і довгострокову перспективу.

Виклад основного матеріалу. Виходячи із першоджерел, кооперативний рух в Україні має більш ніж 140-річну історію. На основі самоорганізації громад розвивалася кредитна, збутова, переробна, споживча кооперація. Якщо перші види з переходом до радянської системи господарювання перестали функціонувати, сільська споживча кооперація довгі роки добросовісно виконувала свою кооперативну місію на селі. Однак і вона поступово втратила свою кооперативну основу. З переходом до ринку настав час відродження кооперативів, конкретним завданням яких є реалізація пропозиції в конкретні справи. Це можна розглядати, як вагомий вклад у розвиток села.

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначає сільськогосподарську кооперацію як систему сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу. Відповідно до ст.2 цього закону сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи відрізняються від інших підприємств тим, що здійснюють обслуговування членів кооперативу, не ставлять за мету отримання прибутку [1].

Ст. 8 вищезгаданого закону зазначено, що членами виробничого кооперативу можуть бути тільки фізичні особи, а членами

обслуговуючого кооперативу – як фізичні, так і юридичні особи, які визнають статут і дотримуються його вимог, користуються послугами, формують фонди та беруть участь у діяльності кооперативу відповідно до ст. 3 цього Закону.

У світовій практиці під сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами прийнято розуміти такі кооперативи, які створені сільськогосподарськими товаровиробниками для спільного обслуговування виробничих потреб своїх господарств на всіх етапах виробничого циклу – від постачання засобів виробництва до збуту сільськогосподарської продукції, включаючи її переробку, агросервіс, взаємне кредитування, страхування, надання консультаційних послуг тощо – з метою підвищення рівня їх доходів.

На сьогоднішній день для більшості європейських держав в сільському господарстві кооперативні форми діяльності є характерною рисою. Згідно з офіційними оцінками в світі є приблизно 1 млн. кооперативних організаційних структур з їх понад 120 видами та різновидами [28, с. 89]. Щодо нашої країни, то слід зазначити, що відсутність дієвого механізму розвитку кооперації в більшості випадків полягає в тому, що влада створюючи програми розвитку села, орієнтується тільки на сприяння і стимулювання великих землевласників, незважаючи на особисті селянські господарства. Використовуючи потенціал Верховної Ради України і інших владних структур земельні латифундисти збагатилися за рахунок орендованих земель за мізерну орендну плату, внаслідок чого перестало розвиватися тваринництво та інші напрями сільського господарства.

Об'єднавши особисті селянські господарства в обслуговуючий кооператив селяни мають можливість отримати всі переваги системи управління, що орієнтована на підвищення ефективності процесу розширеного відтворення і містити таку систему стимулів, яка б сприяла забезпеченню рівнодоступності необхідних відтворювальних ресурсів, збалансованості економічних інтересів на всіх рівнях управління.

Державна цільова програма розвитку українського села [3] розглядає ряд аспектів, вирішення яких забезпечується шляхом:

- здійснення чіткого розмежування функцій і повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері розвитку сільських територій;
- удосконалення на законодавчому рівні міжбюджетних відносин центральних та місцевих органів виконавчої влади, зокрема тих, що пов'язані з вирішенням питань фінансування проектів комплексного розвитку сільських територій;

- забезпечення впровадження соціальних стандартів та нормативів у сільській місцевості;
- визначення перспектив розвитку сільської поселенської мережі на період до 2015 року на основі розробленої та затвердженої в установленому порядку містобудівної документації;
- визначення пріоритетів розвитку аграрного сектора та регіональних особливостей;
- удосконалення механізму надання державної підтримки аграрному сектору та забезпечення розвитку сільських територій з урахуванням вимог СОТ;
- створення організаційно-правових умов для розвитку паритетних відносин між аграрним сектором та іншими галузями економіки;
- юридичного та технічного оформлення права землеволодіння та землекористування;
- урегулювання земельних відносин та раціоналізації землекористування, формування ринку земель сільськогосподарського призначення; здійснення заходів щодо забезпечення розвитку інфраструктури аграрного ринку, диверсифікації каналів реалізації продукції, забезпечення якості та безпеки продовольства, регулювання попиту і пропонування, захисту ринку від імпорتنих товарів низької якості;
- здійснення заходів щодо збільшення ємності ринку продукції сільського господарства та продуктів його переробки з урахуванням потреб населення, його купівельної спроможності та максимальних можливостей експорту;
- інноваційно-інвестиційного зміцнення матеріально-технічної бази аграрного сектору, впровадження екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;
- удосконалення страхової та податкової політики у сфері аграрного сектору;
- підвищення ролі аграрної науки і освіти, розвитку дорадництва;
- удосконалення системи управління в аграрному секторі;
- збереження демографічного потенціалу і трудових ресурсів аграрного сектору, формування ефективної системи забезпечення галузі кадрами в результаті підготовки фахівців за цільовим направленням та залучення молодих фахівців для роботи на селі.

Виявлення основних проблем розвитку кооперації в сільському господарстві дозволить запровадити обґрунтовані науково-методичні положення і практичні рекомендації щодо організації та управління

процесом розвитку пріоритетних форм сільськогосподарських формувань.

Висновки. Здійснення вищезазначених заходів неможливо без належної державної підтримки, на що і спрямована затверджена Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р., в якій велика увага приділяється не лише окремим галузям, а і продовольчій безпеці та продовольчій незалежності країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Волик А. М. Напрями розвитку сільськогосподарської кооперації в країнах ЄС / А. М. Волик // Економіка АПК. — 1997. — № 1. — С. 89–92.

3. Об утверждении Государственной целевой программы развития украинского села на период до 2015 года / Постановление Кабинета Министров Украины № 1158. — 2007. — Режим доступа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>